

Bijlage 1: WORKSHOP VAN HET WETENSCHAPPELIJK COMITE VAN HET FAVV

Namiddagsessie: 27 november 2009

Overzicht van de opmerkingen/suggesties.

VRAAG 1 - ZAAL 1 en 2

1.a. Welke indruk bestaat er in verband met de huidige toestand van de voedselveiligheid ten opzichte van 10 jaar geleden? (Op basis van welke argumenten/indicatoren)?

- De meerderheid van de deelnemers vindt dat de voedselveiligheid verbeterd is.
- Deze materie is echter moeilijk objectief te beoordelen door het grote publiek. Is eerder een algemene perceptie. Er is bij het grote publiek voornamelijk aandacht voor de 'gekende gevaren' (bv. dioxines). Volgend jaar zal een peiling georganiseerd worden bij de consument door het FAVV, waardoor er een beter beeld zal zijn van wat de consument denkt over de voedselveiligheid.
- Er kan ook objectief aangetoond worden dat de voedselveiligheid verbetert: minder niet-conforme analyses voor chemische en microbiologische gevaren, daling van het aantal voedsel toxi-infecties.
- De perceptie van de consument is wellicht ook dat de voedselveiligheid in de afgelopen 10 jaar is verbeterd.

Argumenten:

- Het brede publiek is zich meer bewust van de problematiek.
- Bedrijven zien dat de laatste 10 jaar er eerst een toename was van het aantal klachten (als gevolg van een groter bewustzijn) en de laatste 2 à 3 jaar een daling (als gevolg van een verbetering van de voedselveiligheid).
- Er zijn ingrijpende hervormingen zowel op Europees als nationaal niveau doorgevoerd (bv. EU verordening 178/2002; oprichting EFSA, invoering autocontrole, oprichting FAVV). Die hervormingen hebben geleid tot een verbetering van de structuur van de autoriteiten, tot een betere organisatie van de controle op de voedselketen, tot een betere follow-up (snellere reactie) van de controles en tegelijk deed zich een verbetering voor van de detectiecapaciteit en kwamen betere analyse-instrumenten ter beschikking...
- Het FAVV is zichtbaar geworden in het straatbeeld via de toelatingen die uitgehangen worden. Dit stelt de consument gerust.

- Betere communicatie van het FAVV naar de consumenten over de met bepaalde levensmiddelen samenhangende risico's (bijvoorbeeld recalls, goede hygiënemethoden, ...).
- De consumenten lijken zich evenwel steeds meer te interesseren voor de voedingswaarde van levensmiddelen en minder voor de veiligheid ervan.

1.b. Wat zijn de verwachtingen voor de evolutie van de voedselveiligheid naar de toekomst toe? (Op basis van welke argumenten/indicatoren)?

- Vanuit de sectoren ziet men enerzijds een verdere verbetering als gevolg van bijvoorbeeld een verdere implementatie van autocontrole. Anderzijds zal de voedselveiligheid ook onder druk komen te staan: economische druk (bv. prijs), druk vanuit de distributie/consument (bv. milde conservering). Dit kan leiden tot nieuwe risico's.
- Komt er in de toekomst een status quo? Enerzijds verbeteren de preventietechnieken en de wetenschappelijke kennis (bijv. vaccineren als bestrijding van *Salmonella* sp.). Anderzijds zijn de analysemethoden steeds efficiënter en kan men steeds meer verbanden opsporen in steeds meer matrices.
- Huidige trend: enerzijds wordt via de monitoring waargenomen dat de resultaten van de productanalyses goed zijn, maar dat de implementatie en validatie van autocontrolesystemen minder snel stijgt dan verwacht.
- Er worden van het FAVV voornamelijk twee grote opdrachten verwacht: de blootstelling van de consument aan potentiële gevaren verminderen en de economische en maatschappelijke impact van nieuwe incidenten zo laag mogelijk houden.

VRAAG 2 – ZAAL 1 en 2

Zijn de generieke activiteiten van het FAVV geschikt om opgenomen te worden in de barometer van de voedselveiligheid? De generieke activiteiten in het voorstel tot op heden betreffen: 1. risicobeoordeling en risicobeheer, 2. ontwikkeling van autocontrole, 3. controles, 4. activiteiten van de laboratoria, 5. (risico)-communicatie, 6. crisispreventie en crisisbeheer, 7. internationale handel en relaties en eventueel 8. volksgezondheid (voedselgebonden ziekte of uitbraken). Is er een directe of indirecte relatie met de voedselveiligheid?

- Het is beter om te spreken van de generieke activiteiten in het algemeen bij het beheersen van de voedselveiligheid i.p.v. de generieke activiteiten van het FAVV, aangezien er nog organisaties/instellingen zijn die een invloed hebben op de VV. De deelnemers zijn het er in dat geval mee eens dat de 8 hierboven vermelde generieke activiteiten in aanmerking worden genomen bij het uitwerken van de barometer. Het bestaan van een direct of indirect verband met de voedselveiligheid wordt bevestigd. Er wordt te veel toegespitst op 'response' en 'state' en 'pressure' komt te weinig aan bod.
- Als bijkomende generieke activiteit zou de controle op de autocontrole worden toegevoegd die in de verschillende sectoren van de voedselketen wordt uitgevoerd (Opmerking : die indicator komt reeds voor op de lijst)
- Dient er een hiërarchie te zijn? Dient er een weging gebruikt te worden?
- De activiteiten van de voorlichtingscel dienen opgenomen te worden binnen de generieke activiteit "risico-communicatie".
- In de beginfase en voordat enige oefening met het oog op het bepalen van de indicatoren plaatsvindt is het van het grootste belang dat de factoren of determinanten worden vastgelegd die kritiek zijn voor de voedselveiligheid.
- Er dient meer aandacht te zijn voor interactie tussen 'risicobeoordeling en risicobeheer' enerzijds en 'controles' anderzijds, met name de resultaten van de controles dienen beter gebruikt te worden voor risicobeoordeling (bv. opstellen van nieuwe normen).
- Als bijkomende gegevens kunnen bijvoorbeeld de gegevens van operatoren (bv. in het kader van de autocontrole) gebruikt worden. Er zouden ook andere databanken in aanmerking kunnen worden genomen, bijvoorbeeld die van de organisaties voor consumentenbescherming. Als die gegevens van buiten het FAVV in aanmerking worden genomen is het risico op systematische fouten groot omdat zij afkomstig zijn van monsters die werden genomen met een ander doel dan de monsters die worden genomen in het kader van het controleprogramma van het FAVV (risicogesteunde benadering).
- De normerende activiteit dient eveneens op één of andere manier in rekening gebracht te worden. Zo werd het voorbeeld aangehaald dat bij verstrenging van de norm er weliswaar meer non-conformiteiten zullen vastgesteld worden maar dat in se de voedselveiligheid is verbeterd.

VRAAG 3 – ZAAL 1

Wat is uw mening over de volgende indicatoren?

3.1. Risicobeoordeling en risicobeheer

3.1.1. Aantal verschillende soorten gevaren die jaarlijks geprogrammeerd worden in het controleprogramma.

- Er dient opgelet te worden voor de situatie waarbij het aantal parameters toeneemt en het budget hetzelfde blijft, waardoor minder middelen beschikbaar zijn voor de belangrijke gevaren.
- Er dienen indicatoren gekozen te worden waarvoor significante trends kunnen aangetoond worden.
- Er dient voldoende aandacht te zijn voor het definiëren van het 'soort gevaar' (bv. pesticiden versus de actieve stoffen).

3.1.2. Pro-actieve risico-evaluatie: door de federale overheid gefinancierde onderzoeksactiviteiten (totaal budget per jaar) inzake voedselveiligheid en sanitair beleid bij dieren en planten.

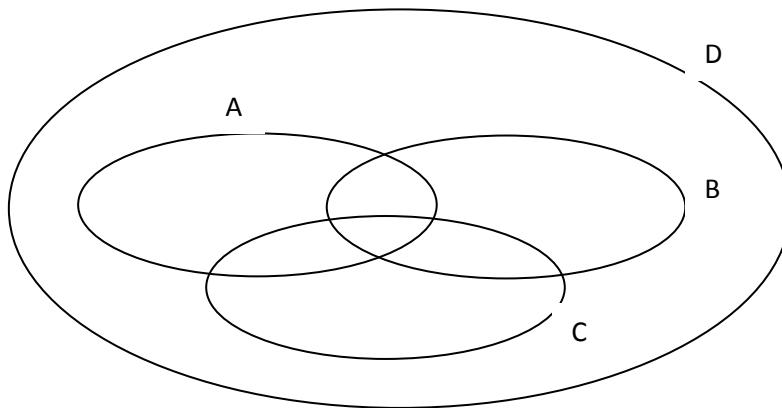
- Deze indicator wordt als geen goede indicator beschouwd omdat onderzoek te veel stroomopwaarts is en het budget te klein is.
- Wanneer enkel het federale niveau beschouwd wordt, wordt slechts een deel van het totale budget in rekening gebracht.

3.2. Autocontrole

3.2.1. Aantal gevalideerde autocontroleguidsen (en updates) per jaar.

- Deze indicator geeft enkel informatie over de beschikbaarheid in de bedrijven (stap 1). Ook de implementatie (stap 2) en de validatie (stap 3) zijn belangrijk.
- Via de inspecties kan de implementatie gemeten worden en via de certificatie en de FAVV audit kan de validatie gemeten worden.
- Verschillende factoren kunnen een rol spelen bij de VV barometer. Niet alle factoren dragen echter evenwaardig bij waardoor waarden dienen toegekend te worden. Binnen elke factor is er nog een verdere opsplitsing waarin terug sprake is van een waarde-toekenning.

Factor 1 : initiatieven genomen door de bedrijven

D : verzameling van alle bedrijven in de voedselketen

A : verzameling van alle bedrijven in de voedselketen die in het bezit zijn van een gids

B : verzameling van alle bedrijven in de voedselketen die autocontrole toepassen

C : verzameling van alle bedrijven in de voedselketen die beschikken over een gevalideerd autocontrolesysteem

Afhankelijk van waar de bedrijven zich bevinden (relatief uitgedrukt) krijgen zij een waarde toegekend (niet alle hierboven vermelde elementen geven nl aanleiding tot een zelfde bijdrage in de voedselketen).

A-B-C = waarde 1

B-C = waarde 3

C = waarde 5

(principe is nl, als bedrijven zich in meerdere verzamelingen bevinden, dan kennen we de hoogste waarde toe).

- Eventueel kan daar ergens nog ook "al dan niet deelname aan bemonsteringsplan" in geïncorporeerd worden en een bepaalde waarde toegekend worden.

Factor 2 : vaststellingen bij de bedrijven

Bijvoorbeeld aantal meldingen, aantal recalls, aantal VTI's, ... Zoals hierboven gewerkt wordt met een relatief getal (% t.o.v. totaal aantal operatoren) zou men ook hier moeten werken met een relatief getal. Dit lijkt echter niet zo evident (enkele voorbeelden : % t.o.v. aantal betrokken loten, % tov aantal verkochte eenheden, % t.o.v. aantal loten in de sector, ...). Maar deze suggesties kunnen mogelijks leiden tot nieuwe ideeën.

Hier wordt terug enerzijds een waarde toegekend per individueel item en erna (via een berekening) aan de grote factor. Deze factor moet echter zwaarder doorwegen dan de vorige factor (initiatieven van bedrijven) aangezien ze rechtstreeks evidentie geven van het feit dat er een aantasting van de voedselveiligheid is.

En zo zijn er uiteraard nog andere factoren die toegevoegd moeten worden.

3.2.2. Aantal sectoriële bemonsteringsplannen gevalideerd door het FAVV per jaar.

- De bedrijven zijn niet verplicht deel te nemen aan de sectoriële bemonsteringsplannen.
- Er zijn slechts een beperkt aantal sectoriële bemonsteringsplannen beschikbaar, maar vele bedrijven voeren analyses uit zonder dat deze verzameld worden op sectorniveau.
- De sectoriële bemonsteringsplannen die beschikbaar zijn, zijn gericht op de analyse van grondstoffen.

3.3. Crisispreventie en crisisbeheer

3.3.1. Aantal RASFF meldingen door FAVV over producten aanwezig op de Belgische markt per jaar.

- Er bestaat veel discussie of dit een goede indicator is.
- Er worden zowel terechte als onterechte RASFF meldingen gemaakt.
- Dient dit beperkt te worden tot producten op de Belgische markt?
- Er dient opgelet te worden voor overlappingen met de resultaten van het controleprogramma.
- Het aantal RASFF berichten is geen goede indicator. Mogelijk alternatief: enkel de RASFF berichten van de contaminanten waarin men geïnteresseerd is.

3.3.2. Impact van de voorgedane crisissen/incidenten op de levensmiddelen in België: aantal ton geblokkeerde levensmiddelen per jaar als gevolg van crisissen of incidenten.

- Vaak worden producten die geen probleem zijn toch geblokkeerd.
- Er bestaat geen goede definitie van het begrip crisis, het aantal crisissen is bijgevolg geen goede indicator.
- Crisissen zijn echter wel belangrijk en het is dan ook aangewezen om te beschikken over een goede indicator voor crisissen.
- Producten die geblokkeerd werden leiden niet tot blootstelling, waardoor er geen probleem is voor de voedselveiligheid.
- Producten waarvoor een recall wordt uitgevoerd hebben wel aanleiding gegeven tot blootstelling en zijn bijgevolg een probleem voor de voedselveiligheid. Het aantal recalls kan relatief beschouwd te worden ten opzichte van het aantal incidenten. Hoe kan echter het aantal recalls gemeten worden? De indicator 'Recall' dient verder uitgewerkt te worden. De indicator 'recall' kan zeer relevant zijn op voorwaarde dat de omstandigheden die tot een recall leiden objectiveerbaar en transparant zijn en in de realiteit worden nageleefd.

3.4. Volksgezondheid/Santé publique

3.4.1. Aantal gerapporteerde gevallen van voedselgebonden zoönotische gevaren.

- Er zijn goede cijfers beschikbaar voor de pathogenen waarvoor het RIZIV een terugbetaling voorziet, maar niet voor de overige pathogenen (= bias).
- Ook voor chemische gevaren dienen meer indicatoren in directe relatie met de voedselveiligheid te staan. Bv. gehalte van dioxines in moedermelk. Indien dergelijke indicatoren te weinig beschikbaar zijn is het interessant om hier meer in te investeren. Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat de blootstelling niet alleen door de voeding veroorzaakt wordt. Een nuttige bron van informatie zijn de biomonitoringprogramma's die uitgevoerd worden in "hot spots" in Vlaanderen. Deze zones staan bekend voor hun grotere algemene vervuiling (lucht, grond), zoals de regio Genk. Op de website: <http://www.milieu-en-gezondheid.be/> kan onder de rubriek "resultaten" en "rapporten" interessante info terug te vinden.

3.4.2. Aantal gerapporteerde klachten over voedselveiligheid per jaar via het meldpunt van de consument (niet de klachten over voedselkwaliteit noch de klachten over het rookverbod).

- Men dient een onderscheid te maken tussen de gegronde en ongegronde klachten.
- Een grotere bekendheid van het meldpunt (bv. via radiospot) geeft aanleiding tot meer klachten (= bias).
- Dit is geen goede indicator.

VRAAG 4 – ZAAL 2

Wat is uw mening over de volgende indicatoren?

4.1. Controle

4.1.1. Controle in de primaire productie (en handel in levende dieren/planten) en bij toeleveranciers: % conformiteit van de monsters die gecontroleerd worden op zoönotische gevaren.

- Het percentage non-conformiteiten hangt af van de parameter. Bijvoorbeeld : melamine, dioxinen...
- Het ware beter om binnen het kader van een risicobeoordeling rekening te houden met het belang van de non-conformiteit voor de voedselveiligheid.
- De indicator moet ook worden gewogen al naargelang van de ingenomen hoeveelheid levensmiddel en/of de frequentie waarmee het levensmiddel wordt ingenomen.
- Om een beeld te hebben van de toestand van de voedselveiligheid in België ware het verkieslijk rekening te houden met de gemiddelde waarden in plaats van alleen met de uitzonderingen, namelijk de non-conformiteiten.
- Moet een indicator een indicator voor de voedselketen of een indicator voor het eindproduct zijn ? Gaat het om de veiligheid van de voedselketen of om de voedselveiligheid ?
- Opletten met de interpretatie van de FAVV cijfers. Naarmate een op risico gebaseerd controleprogramma (FAVV) beter in staat is om de risicopopulaties te identificeren zal de kans op non-conformiteiten toenemen. Een dergelijk resultaat vertekent echter het beeld van de gemiddelde conformiteit van de totale populatie.

4.1.2. Controle in de volledige keten: aantal monsters die gecontroleerd worden op chemische (man-made) gevaren (milieucontaminanten, procescontaminanten, residuen).

- Het aantal genomen monsters lijkt op zichzelf niet relevant. Men moet rekening houden met het gevaar en met de onderzochte matrix. Er wordt aangestipt dat de analyses meestal gebeuren op risicolevensmiddelen en dus geen neutraal beeld geven van de toestand. Wegingen zijn noodzakelijk.
- Zou het niet mogelijk zijn om te werken met 'verklikkermatrixen' ?

4.2. Laboratoria

4.2.1. Percentage van de analyses die gebeurd zijn binnen de voorziene tijd per jaar.

- De deelnemers zijn uiteindelijk voorstander van het in aanmerking nemen van die indicator omdat daarmee het reactievermogen van de laboratoria kan worden gemeten (zo kort mogelijke analysetermijnen + naleving van de vastgelegde termijnen).
- Het snel beschikbaar stellen van een analyseresultaat maakt het mogelijk om sneller maatregelen te treffen en te vermijden dat verontreinigde levensmiddelen op het bord van de consument belanden.
- Het is ook een prestatie-indicator van het laboratorium.
- Is de reactiviteit van de labo's een goede parameter voor voedselveiligheid?
- Naarmate de performantie en de scope (aantal parameters welke per matrix of aantal matrices welke per parameter kunnen geanalyseerd worden) toeneemt, neemt de mogelijkheid ook toe om meer analyses uit te voeren, wat uiteindelijk zou moeten resulteren in een verbeterde voedselveiligheid.

4.2.2. Aantal georganiseerde inter-laboratoria testen per jaar.

- De deelnemers menen dat dit geen goede indicator is en dat het verkieslijk ware om een parameter te gebruiken waarmee kan worden nagegaan welk percentage analyses onder interlaboratoriumproeven valt.

- 4.3. Internationale handel en relaties

4.3.1. Controle op ingevoerde schadelijke organismen: % conforme fytosanitaire controles op schadelijke organismen per jaar.

- De deelnemers menen dat die indicator niet erg relevant is omdat hij slechts betrekking heeft op een deel van de ingevoerde levensmiddelen/voedselproducten.
- Daarnaast ware het verkieslijk om die cijfers te relativeren door ze te koppelen aan de ingevoerde hoeveelheden.
- Geen risico voor VV

4.3.2. Netwerking: aantal deelnames per jaar door agenten van het FAVV aan internationale vergaderingen (EFSA, EU, Codex alimentarius, OIE, EPPO,...).

- Is de deelname van agenten van het FAVV aan internationale vergaderingen een goede parameter voor de voedselveiligheid?
- Let op : het gevaar bestaat dat die indicator wordt opgeblazen als men vertegenwoordigers stuurt naar allerlei vergaderingen, ook als die niet echt relevant zijn.

4.4. Risicocommunicatie

4.4.1. Persberichten van het FAVV: aantal persberichten en mediacampagnes per jaar (niet deze in verband met recalls).

- Lijkt niet relevant. Behalve als de persberichten en mediacampagnes rechtstreeks samenhangen met de toename en het opduiken van een risico.
- Dat soort indicator is moeilijk te interpreteren : weinig communicatie kan betekenen dat de communicatie slecht is maar ook dat alles goed gaat. Hoe moet die indicator dan evolueren om een verbetering van de situatie te kunnen aangeven ?

4.4.2. Meldpunt van de consument: aantal vragen (niet klachten) over voedselveiligheid of voedselkwaliteit per jaar, exclusief rookverbod.

- Een stijging van het aantal aan het meldpunt gestelde vragen kan het gevolg zijn van het feit dat de consumenten op de hoogte zijn van het bestaan van het meldpunt.
- Zeer subjectief en erg afhankelijk van de omstandigheden op een welbepaald tijdstip.

OVERIGE OPMERKINGEN

- Wat chemische gevaren betreft, is het moeilijk om de gevolgen op lange termijn voor de volksgezondheid in te schatten. Daardoor is het ook moeilijk om zich uit te spreken over de verdere evolutie van de voedselveiligheid met betrekking tot gevaren van dat type.
- Het aantal vernietigingen/opruiming kan gebruikt worden als indicator voor de gezondheid van plant en dier. Moeilijk te interpreteren. Een toename van de indicator kan betekenen dat het slechter gaat op het terrein of dat de autoriteiten hun werk beter doen.
- Zoönosen die niet via voeding worden overgedragen (bv. Q-fever, MRSA) kunnen gebruikt worden als indicator voor de gezondheid van dieren.
- Het aantal secretariaatsdossiers van het Wetenschappelijk Secretariaat en het aantal spoedraadgevingen van het Wetenschappelijk Comité zijn geen goede indicatoren omdat enkel de eerste maal dat het probleem zich voordoet een vraag gesteld wordt.
- Iedere indicator dient relatief bekeken te worden.
- Misschien moet men eerst bepalen welke factoren kritiek zijn voor de voedselveiligheid en kan men pas dan de indicatoren voor de voedselveiligheid bepalen.
- Het doel van de barometer zou erin moeten bestaan tendensen te meten.
- Is er al nagedacht hoe en door wie zal gecommuniceerd worden over de barometer? Hoe zal gecommuniceerd worden over gevaren die niet worden gemeten of waarover geen gegevens gekend zijn?
- Enkel VV opnemen of ook gezondheid plant en dier?
- De kwaliteit en de aard van de gegevens die in de indicatoren worden gebruikt zijn van essentieel belang om de toestand van de voedselveiligheid objectief weer te geven. Een voorbeeld: er is geen verband aangetoond tussen het % gevallen van non conformiteit ten aanzien van de voorschriften op het vlak van hygiëne, infrastructuur (vloeren-muren-plafonds) en de voedselveiligheid. Nog een voorbeeld: wat de verontreiniging betreft van vleesbereidingen op basis van pluimveevlees wijzen de gegevens van het FAVV op een prevalentie van ten hoogste 20 tot 30 % terwijl de resultaten van een onafhankelijke studie op basis van een representatief bemonsteringsplan en van een goedgekeurd en gestandaardiseerd protocol wijzen op een prevalentie van om en bij 50 % (cijfers van 2008).
- Het bepalen van indicatoren komt neer op vermenging van de activiteiten risicobeoordeling en risicomangement. De samenstelling van de werkgroep schiet in dat opzicht tekort aangezien vertegenwoordigers van bepaalde bevoegde organisaties er geen deel van uitmaken.
- Wat betreft de druk op de voedselveiligheid ware het misschien zinvol om de indirecte druk te onderzoeken, zoals de prijs, de omvang en de oorsprong van de invoer, de omvang en de oorsprong van de producten op de parallelmarkt.
- Alle indicatoren moeten in dezelfde richting gaan (positief of negatief).